

ב"ה

פרשת נצבים

אתם נצבים ... ראשיכם ... זקניכם

בזמן הגלות פרנסי ציבור קודמין לתלמידי חכמים

אחת משבעת התורות שאמר מורנו הבעל שם טוב בה"י אלול תרנ"ב¹ היא: "אתם נשיאי ישראל שמניחים התורה ועבודה שלכם בשביל טובת הרבים, מה יהיה עמכם וכו'".

ומזה מובן, שהתעסקותם של נשיאי ישראל בטובת הרבים הוא ענין של ירידה. וכפי שמצינו ש"אמר ר' יהושע בן לוי, שישים הלכות למדני ר' יהודה בן פדייל. . . וכולן נשתכחו ממני בשביל שהייתי עוסק בצרכי ציבור"².

ואם בנוגע לנשיאי ישראל אומר הבעל שם טוב שזהו ענין של ירידה – הרי כל-שכן בנוגע ליהודי שהוא לא מיניה ולא מקצתיה דהבעל שם טוב ונשיאי ישראל, שעסקנותו הציבורית בשביל טובת הרבים (שכתוצאה מכך צריך להניח את תורתו ועבודתו) הוא ענין של ירידה.

אלא שאף על פי כן כדאי הדבר – כמובן מהנהגתם של נשיאי ישראל – מצד גודל המעלה שבהתעסקות בטובת הרבים, שבשביל מעלה זו כדאית הירידה.

ויש לקשר זה עם פרשת השבוע – פרשת נצבים:

¹ כתר שם טוב (הוצאת קה"ת, תשנ"ט) הוספות סימן ג. וש"נ. וראה בארוכה – שם סימן תכ ואילך.

² שמו"ר פ"ו, ב. וש"נ.

איתא בירושלמי³: "משה הקדים ראשים לזקנים (כמו שכתוב בהתחלת פרשתנו: "אתם נצבים היום כולכם גו' ראשיכם גו' זקניכם גו'"), יהושע הקדים זקנים לראשים (כמו שכתוב "ויאסף יהושע גו' ויקרא לזקני ישראל ולראשיו גו'"). ואחד מהביאורים בזה (בירושלמי שם): "משה על ידי שצפה ברוח הקודש שעתידין ישראל להיסתכר במלכיות (להסתגר ולהיות נמסרין ביד המלכיות⁴) וראשיהן עומדין על גביהן הקדים ראשים לזקנים" (שאם אין ראשיהן משתדלין לפייס את המלכות אין כח ביד הזקנים ללמוד תורה⁵).

ופירוש הדברים: "ראשים" הם פרנסי הציבור (שמנהיגים את הציבור), ו"זקנים" הם התלמידי חכמים (כמאמר חכמינו ז"ל⁶ "אין זקן אלא מי שקנה חכמה"). ולכן, בזמן הבית, כשבני ישראל אינם מסורין ביד המלכיות, תלמידי חכמים ("זקנים") הם נעלים יותר מפרנסי הציבור ("ראשים"), אבל בזמן הגלות, כשבני ישראל מסורין ביד המלכיות, ויש צורך בהשתדלותן של פרנסי הציבור, הרי הם – פרנסי הציבור – נעלים יותר מתלמידי חכמים.

וזהו החילוק בין משה ליהושע: יהושע, שהיה "ראש לכובשים"⁷, שכבש את ארץ ישראל והכניס את בני ישראל לארץ – מעמד ומצב של חירות (היפך הגלות) – הקדים זקנים לראשים, בהתאם להמצב בדורו, שהתלמידי חכמים קודמים לפרנסי הציבור. אבל משה שדיבר (גם) אודות זמן הגלות – כידוע⁸ שהכריתת ברית עם משה רבינו היתה על זמן הגלות⁹ [ועל זה ביקש "ונפלינו אני ועמך גו"¹⁰, שגם בזמן הגלות תהיה ההבדלה דבני ישראל כו'] – הקדים ראשים לזקנים, כי בזמן הגלות פרנסי הציבור קודמים לתלמידי חכמים.

ונוסף על האמור לעיל שמצד גודל המעלה שבעסקנות ציבורית (ובפרט בזמן הגלות) כדאית גם הירידה שנעשית בלימוד התורה, הנה עוד זאת, שמעלה זו מסלקת ומבטלת את הירידה שבלימוד התורה.

והביאור בזה – על פי הידוע¹¹ שעל ידי קיום מצות הצדקה – צדקה גשמית ומכל-שכן צדקה רוחנית – "נעשה מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה":

³ הוריות פ"ג ה"ה.

⁴ יהושע כד, א.

⁵ פני משה שם.

⁶ קידושין לב, ב.

⁷ פתיחתא דאסת"ר יו"ד.

⁸ תיב"ע עה"פ תשא לד, יו"ד. הובא ונת' בד"ה הנה אנכי כורת ברית תר"ל, תרנ"ד (סה"מ תר"ל ע' קב ואילך, תרנ"ד ע' קעד ואילך). ועוד.

⁹ נוסף על הכריתת ברית עם אברהם שהיתה על זמן הבית, והכריתת ברית דנח שהיתה על כללות קיום העולם.

¹⁰ תשא לג, טז.

¹¹ תו"א בראשית א, ב.

מובן וגם פשוט שהפעולה דנתינת הצדקה אינה מוסיפה ידיעה בתורה, ואדרבה כו', שהרי בשעה שעוסק בנתינת הצדקה אינו יכול לעסוק בלימוד התורה, ובמילא, ביחס ללימוד התורה הרי זה לכאורה ענין של ירידה. אמנם, מעלתה של נתינת הצדקה שעל ידה נעשים מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה, כך, שכאשר יעסוק בתורה שעה אחת יצליח להספיק בלימודו בריבוי גדול כל כך שעל דרך הרגיל (לולי נתינת הצדקה) היה זקוק ליגיעה במשך אלף שעות!

ונמצא, שאף שההתעסקות במצות הצדקה כשלעצמה היא ירידה ביחס ללימוד התורה, מכל מקום, גודל העילוי ש"נעשה מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה", בכחו גם לבטל את הירידה.

ובנוגע אלינו: ישנם כאלה החושבים אשר העובדא שכבוד קדושת מורי וחמי אדמו"ר שלחם למקומות מסויימים לפעול שם בהפצת התורה והיהדות, היא, לא לטובתם, כי אם, לטובת המקום שאליו נשלחו, ובשביל טובת המקום מותר כבוד קדושת מורי אדמו"ר על טובתם הם. ועל כל פנים – חושבים הם – זוהי רק טובתם הרוחנית, ובשביל טובתם הרוחנית מותרים על טובתם הגשמית.

צריכים לדעת איפוא שהחלוקה בין טובתו לטובת הזולת (שזוהי טובה רק בשביל הזולת ולא בשבילו) היא – בדקות דקות – ענין של שְׁנִיּוֹת (היפך האחדות) חס ושלום, כי, הכוונה העליונה אחת היא, ואם זוהי כוונת השליחות שלו, הרי זה גם טובתו. ועל אחת כמה וכמה שלא יתכן לחלק בין טובתו הרוחנית וטובתו הגשמית – כי, מצד אחדותו הפשוטה של הקב"ה, גשמיות ורוחניות מתאימים זה לזה.

ואף שבעינינו נראים הדברים באופן אחר, שכן, הוא "רואה" שבאם היה נמצא במקום פלוני ופלוני והיה מתעסק בענין פלוני ופלוני היה מרויח הרבה יותר – הרי, מי יודע אם במקרה ההוא לא היה הכסף הולך חס ושלום בשביל עניני רפואה וכיוצא בזה¹². אבל זאת צריכים לדעת, שמצד אחדותו הפשוטה של הקב"ה, גשמיות ורוחניות יחדיו ילכו.

קטע משיחת ח"י אלול, רשימת השומעין בלתי מוגה.

תו"מ ה'תשי"ב ח"ג ע' 1

¹² חסר קצת (המו"ל).

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולעיני הרב גבריאל נח זוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"י ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחי
שלמה נחמ"ה, צבי"ה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה